

NIEWSTYD (34) *sb m*

W *pisowni łącznej* (30), w *rozłącznej* (4).

e *jasne*.

sg *N* niewstydy (8). ◇ *G* niewstydu (5). ◇ *D* niewstydowni (1). ◇ *A* niewstydy (12). ◇ *I* niewstydy(m) (3). ◇ *L* niewstydy (1). ◇ *pl N* niewstydy (2). ◇ *A* niewstydy (1). ◇ *I* niewstydy (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Brak wstydu, obyczajności, czyny nieobyczajne, nierząd; impudicitia Calep, Vulg, Cn; impudentia, inverecundia, petulantia Cn (17) : BielŻyw 69; GlabGad P3; gdy wychodził zkomory iedney przednieyŹey y wtym niewŹydzie znaczyćŹey wŹeteczny SkarŻyw 107; iáko máiac [św. Katarzyna z Sieny] długi czas [proŹne y plugáwe myŹli/ y widoki Źzátanow/ wŹytki iy niewŹydy przywodzących SkarŻyw 294; Calep 514b.*

niewstydy czyj [w tym G sb (2), ai poss (2), pron poss (1)] (5): SkarŻyw 107, 162, 308 marg, 348; Nie dotykam Źwowlności y nieczyŹtoŹci/ y niewŹydu ludzi młodych/ ktorym wŹytká Źię Źiemiá zaráŹiá. SkarKazSej 705b.

W połączeniach szeregowych (4): WujJud 131v; Bo z wnętrzoŹci Źercá człowieczego wychodzą myŹli złe; cudzoŹstwá/ porubŹtwá/ morderŹtwá/ złodzieyŹtwá/ łákomŹtwá/ złoŹci/ zdrádá/ niewŹydy/ oko złe/ bluŹnierŹtwo/ pychá/ ŹzaleńŹtwo. WujNT Mar 7/22; SkarKazSej 699a, 705b.

W przeciwstawieniach: »cnota (2), czystoŹć, przystojnoŹć, ŹwiátobliwoŹć ... niewstydy« (5): WujJud 131v; iáko Źam przyŹtoynoŹć/ y cnotę miŹuieŹ Ták nie wŹydu/ y fałŹu w drugich nie lubuieŹ. KochDryas A2v; Bo wiele Źię ich náydowáło/ ktore iego Źię modlitwy y cnoty wielkiey záuŹydziewŹy/ Źwoy niewŹydy/ y Źromotny Źywot háńbiły SkarŻyw 107, 162; SkarKazSej 699a.

Wyrażenie: »do niewstydu obrocony« (1): NiewiáŹy y Pánienki Sionu obelŹone Źá: á młodzięńczykowie lepak do niewŹydu PogáńŹkiego ohroceni [adulescentibus impudice abusi sunt Vulg Threni 5/13]. PowodPr 10.

Szeregi: »niewstydy i niesrom« (1): Zalię oczy barzo roztworzone. [,,] znamionu: niewŹydy y nieŹrom GlabGad N6v.

»niewstydy i sproŹnoŹć« (1): Y ták Źmierciá męŹną y dowcipem wielkim czyŹtoŹć Źwoię okupiá/ á niewŹydy y ŹproŹnoŹć pogáńŹká oŹzukaá. SkarŻyw 162.

»niewstydy i wŹetecznoŹć« (1): (marg) O zgwałconá czyŹtoŹć iedney [!] Panny Krol z Źynem/ y miáło wŹytko zginęło. (–) Ták Pan Bog chciał tym przykłádem niewŹydy y wŹetecznoŹć ludzká vkáráć SkarŻyw 348.

Wyrażenie przyimkowe: »z niewstydem« = bezwstydy (1):

~ Szereg: »z niewstydem á wŹetecznie« (1): Z koŹcioá niewiáŹy z niewŹydem á wŹetecznie przybráne/ [...] wygániá SkarŻyw 414. ~

2. *Brak umiarkowania w wyrażeniu poglądów, bezczelnoŹć; inverecundia Cn (16) : GlabGad N7; A czyniá to dziwnym niewŹydem Nowokrzczeńcy/ ktorzy nawięcey tym dowodem ludzye proŹte á rzeczy nie dobrze wiádomo podchodzą RejPosRozpr b3.*

niewstydy czyj [w tym: G sb i pron (5), pron poss (2), ai poss (2)] (9): y niewŹydyŹieŹ Źye plwáć w twarz wŹzemu krzeŹciáńŹtwo: w czym ták ieft niewŹydy twoy OrzList cv; Ná niewŹydy fałŹerzow tych

Haeretykow/ ktorzy mienia/ iż Piotr S. nigdy w Rzymie nie był/ wywody iż był *SkarJedn* A7v, 83, 84; *SkarŻyw* 294, 321, 602; *WujNT* 103; Ale kto im iuz wierzy/ widząc tak iálne ś. Ewangeliey fłowá y takie kościołá ś. wżytkie Doktory/ ktorzy im wśtá zawięzuią y niewśtyd ich báníbią. *SkarKaz* 204b.

W połączeniach szeregowych (3): OrzQuin L2v; Obáčże/ Narodzie Rułki zá iákim vporcm y nie wśtydem y práwie/ iż tak mam rzec/ fzaleńśtwem/ idziełz. Izali to nie Dyabelłkie dzieło/ od zgody wćiekác *SkarJedn* 337; *SkarKaz* 548a.

Szeregi: »niewśtyd i bluźnierstwo« [*szyk 1:1*] (2): Przetoż wielki ieśt niewśtyd y bluźnierśtwo dzieśieyfzyeh haeretykow/ forytarzow Antychriśtowych *WujNT* 103; *SkarKaz* 578b.

»grzech i niewśtyd« (1): świątobliwości [*Kościoła*] żaden ambicyey y fałżu przczytác/ bez wielkiego grzechu y nie wśtydu niemoże. *SkarJedn* 112.

»niestatek i niewśtyd« (1): á ten nieśtátek y niewśtyd Heretycki/ wśzytkiemu świátu y wśzytkim świątym Bożym/ męczennikom/ Biskupom/ Doktorom / máćáctwo fromotne zádáiac *SkarJedn* 84.

»sprośność i niewśtyd« (1): Tołż y wtey mierze czynić y wżywác słowá tego: twoie to łprońności y niewśtydy czárćie *SkarŻyw* 294.

»niewśtyd i upor« (1): Ktorem [*cuđom*] niewierzyć/ był by wielki niewśtyd. y vpor Heretycki. *SkarŻyw* 321. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1) :* Impudentia, Inverecundia. – Nie wśtid. *Calep* 514b.

Synonimy. 1. nieobyczajność, niesrom, niesromieźliwość, nieuczciwość, plugastwo, sprośność, wszeteczność; 2. bezpiecność, zuchwalstwo.

Cf BEZWSTYD, NIEWSTYDLIWOŚĆ, [NIEWSTYDZENIE], PRZEZWSTYD, WSTYD